

גמרא:

יתוב רבי וקא קשיא ליה [ישב רבי והקשה]:

מידת רביעית למה נמשחה בשמן המשחה? כלומר, מה היה צריך לקדש במידת רביעית עד שהוצרכו למושחה ולעשותה כלי שרת שהוא מקדש את הבא לתוכו בקדושת הגוף? (15) שהרי:

אי עשאוה כלי שרת בשביל מי מצורע שהיו מודדים בה וכמבואר במשנה, כך אי אפשר לומר, שהרי:

ב-פג חוץ הוא, מחוץ למחנה היו מטהרים את המצורע, ולמה לנו לקדש את המים?!

ואי, שמא תאמר כדי לקדש את השמן ללחמי נזיר, וכמבואר במשנה שבה היו מודדים רביעית שמן לנזיר; (1) אף כך אי אפשר לומר, שהרי:

לחם נזיר, בשחיטת איל הוא דקדיש קדושת הגוף, וכמבואר במשנה לעיל ע"ב; ולמה לנו לקדש את השמן? (2)

אמר ליה רבי חייא: לכך נמשחה מידת רביעית, שבה היה מודד לחביתי כהן גדול רביעית שמן לכל חלה וחלה, ונתקדש השמן על ידי מידת הרביעית. (3)

קרי עליה רבי — שהיה בארץ ישראל, על רבי

היא בחוץ, למה לא אמרה הגמרא "חוץ" הוא; וראה מה שכתב בזה ב"טהרת הקודש".

2. לשון הפירוש המיוחס לרש"י הוא: בשביל כך לא היה צריך, דלחם בשחיטת איל הוא דקדיש; והיינו דמקשה: הרי בלא השמן יתקדש הלחם על ידי האיל, ולמה לן לקדשו על ידי השמן; וראה גם בפירוש רבינו גרשום.

ולשון רש"י מכתב יד הוא: למה ליה לשמן כלי שרת, הא לאחר אפייתו לא קדוש הוא עד שחיטת האיל; ויתכן בביאור דבריו, דאף מתחילה דסלקא דעתין שהשמן קדוש אינו בשביל לקדש את הלחם, אלא את השמן בלבד, אלא דמקשינן: והרי הלחם אינו קדוש אפילו לאחר אפייתו עד שיישחט האיל, ומהיכי תיתי שהשמן צריך להיות קדוש מיד; וראה הערה 1.

3. א. לכתאורה מוכח מכאן כפירוש המיוחס לרש"י שהובא בהערה לעיל; ומשום שלפי פירושו יש לומר, שבאמת בחביתי כהן גדול מתקדשין החביתין על ידי השמן; שהרי אם לא נאמר כן, אלא שהשמן אינו יכול לקדש את

15. כתב ב"זבחה תודה": לפי מאי דקיימא לן, דכל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשתן, מכאן ואילך עבודתן מחנכתן, לא היה עוד משיחה כלל, אלא שרבי אכלים שעשה משה קאי, דגם בימי משה היו אלו הכלים, כדאמר הגמרא לעיל ד"רביעית יהיב ליה רחמנא למשה...".

1. א. כתב בפירוש המיוחס לרש"י: ואי בשביל רביעית שמן של נזיר שיתקדש השמן בכלי שרת, ועל ידי השמן שהיה נבלל בלחם יהא הלחם מתקדש; [וקצת משמע כן גם בלשון רש"י מכתב יד שכתב בדחיית הגמרא: לחם בשחיטת איל הוא דקדיש "ולא בשמן", ומשמע קצת, דסלקא דעתין שהלחם מתקדש על ידי השמן; אך ראה בהערה 2].

וב"ק"רן אורה" כתב על זה, דצ"ע קצת: היכן מצינו כזאת לקדש הלחם על ידי השמן, ואי הלחם צריך קידוש היה לקדשו לעצמו לאפותו בפנים.

ב. ראה "ברכת הזבחה" ו"ק"רן אורה" שהעירו לפי דעת הרמב"ם שאפיית לחמי תודה

וכי מים דחולין הוא מי הסוטה! ? והרי "מים קדושים" כתיב שהיה נוטל למי סוטה, והיינו מים מן הכיור שנתקדשו בו, ואם כן אין צריך לקדשם בשנית! ? (4)

אי לקדש שמן של לחמי תודה, וכמבואר במשנה שהיה מודד בה את חצי הלוג ללחמי תודה; אף כך אי אפשר לומר, שהרי לחמי תודה בשחיטת תודה הוא דקדשי כמבואר לעיל עה ב, ואם כן למה לי לקדש את השמן! ? (5)

אמר ליה רבי שמעון ברבי, [ענה לו רבי

חייא שעלה מבבל — כאשר שמע את תשובתו: "מארין מרחק איש עצתו".

שנינו במשנה: חצי לוג מזה היה משמש, חצי לוג מים לסוטה וחצי לוג שמן לתודה:

יתיב רבי וקא קשיא ליה: חצי לוג למה נמשח! ? שהרי:

אי בשביל לקדש מים דסוטה וכמו ששנינו במשנה שלכך היתה מידה זו משמשת; כך הרי אי אפשר לומר, שהרי:

בספרי למידרש "מים קדושים": מים שנתקדשו בכיור, למה לא כפשוטו, שצריך להתקדש בכלי קודש! ? ולא יישב.

5. כתב ב"זבח תודה": הנה לפי המסקנא היו מודדין שמן לתודה בחצי לוג זה כדאיתא במשנה, אלא שלא היו צריכים לקדש הכלי בשביל זה; וקשה לי: כיון דעל כל פנים היו מודדים השמן לתודה בכלי שרת זה, דהיינו בחצי הלוג שנתקדש על ידי שהיו מחלקים בו חצי לוג שמן לכל נר [כלומר "עבודתן מחנכתן"], ממילא היה מתקדש הלחם, ואמאי אמר לעיל בדף מו, דאם עד שלא שחטה יצא לחמה, מכניסה ושוחט, ופירש רש"י, דכל זמן שאינו קדוש בשחיטה אינו נפסל ביוצא! ?

ואולי, דשם מיירי שהיו מודדין השמן בחצי לוג חדש שעדיין לא נשתמשו בו למנורה [שלא נתחנך; ועל ידי שמוש זה שמשמש בו לתודה לא נקרא בשם "עבודה" שיהיה שייך בזה לומר "עבודתן מחנכתן", כיון דגילתה התורה שאין הלחם קדוש אלא בשחיטת הזבח, כדיליף בדף עה ב מקרא דכתיב "יקריב קרבנו על זבח"; כן כתב ב"זבח תודה" שם, אך ראה היטב ב"מקדש דוד" סימן ב אות א ד"ה מיהו בעיקר, בגדר

הלחם, אם כן הרי בהכרח שעל ידי דבר אחר מתקדשין החביתין, ואכתי תיקשי: למה לן לקדש את השמן, והרי באותו ענין שמתקדשין החביתין יתקדש השמן, וכעין שמקשה הגמרא לעיל גבי לחמי נזיר; אלא ודאי שאכן השמן הוא המקדשם, וצריך עיון בזה].

ב. מכאן הקשו התוספות על דברי רש"י לעיל פז ב גבי "במה מחלקן", שנראה מדבריו שהיו עושים עיסה גדולה ומחלקים אותה כשהיא עיסה לשש חלות; שהרי כאן מבואר שהיו לשים כל חלה בפני עצמה.

ג. תמהו האחרונים: למה לא נזכר במשנה "רביעית מה היתה משמשת ... ורביעית שמן לכל חלה וחלה מחביתיה כהן גדול! ?

4. א. נתבאר על פי הגירסא שבספרים שלנו, וכן גרסו ופירשו התוספות; אבל בפירוש המיוחס לרש"י נראה שהיה גורס "אי דסוטה חוץ הוא", והיינו: למה לי לקדש את המים, מאחר שמעשי הסוטה נעשים בחוץ, וכעין קושיית הגמרא גבי מצורע; [ובאמת צריך ביאור לפי גירסתנו, למה לא אמר רבי גבי סוטה כמו גבי מצורע].

ב. הקשה ב"שפת אמת": קצת קשה, כיון דבאמת היה נמדד בכלי קודש, אם כן מנא לן

שמעון לאביו]:

שבו היה מחלק חצי לוג שמן לכל נר ונר של המנורה! ? (6)

אמר לו: "נר ישראל [מאיר עיני חכמים]"
אכן כך היה.

אמר רבי יוחנן אמר רבי:

נר של המנורה שכבתה בלילה קודם
שנסתיים זמן ההדלקה שהוא ביום:

נידשן השמן ונידשנה הפתילה, כלומר הרי
השמן והפתילה כדשן הם, ואינו חוזר

ומדליק בהם, אלא כיצד עושה: מטיבה,
כלומר, מוציא מן הנר את השמן ואת
הפתילה, ונותן בה שמן אחר ופתילה אחרת
ומדליק. (7)

יתיב רבי זירא וקא מיבעיא ליה [ישב רבי
זירא ונסתפק]:

כשהוא נותן בה — בנר שכבה באמצע
הלילה — שמן, האם:

כמדה ראשונה הוא נותן בה, דהיינו חצי לוג
שמן כשם שנתן בה בלילה כשהדליקה —
או אינו נותן בה אלא שמן כמו שהסרה,

"עבודתן מחנכתן".

אי נמי, כיון דקיימא לן דכלי שרת אין
מקדשין אלא מדעת, בזה לא יכוין לקדש;
[ומיהו יש לדון בזה לפי מה שכתב ב"מקדש
דוד" סימן ג אות ה ד"ה ובגוף: נראה לי לומר
דבר חדש, דלא בעינן שיהיה כוונתו דוקא
לקדש, רק בעינן שיהיה כוונתו לעשות בכלי
השרת מה שצריך לעשות בהן, ראה עוד שם;
אלא דיש לומר על פי מה שציידו האחרונים,
שאם כוונתו שלא לקדש אינו מקדש לכולי
עלמא].

6. א. הקשו התוספות [לקמן פט א]: תימה
למה היה צריך לקדש השמן בכלי שרת! ?

ויש לפרש את קושייתם בשני אופנים:

האחד: למה צריך כלל קידוש בכלי שרת,
ושמא די לה בקדושת פה כיון שאינו מקטיר על
המזבח, וכפירוש הזה פירש ב"חזון איש" מנחות
ל ז, ראה שם.

השני: למה צריך שתקדש המידה את השמן,
יקדש השמן על ידי המנורה. וכפירוש הזה פירש
ב"צאן קדשים"; [ומיהו ראה ב"מקדש דוד"
סימן ב אות ג, שנסתפק, אם היה למנורה דין

כלי שרת, ראה שם]; וראה מה שהעיר בדברי
התוספות בהגהות היעב"ץ, ומה שכתב בזה ב"יד
בנימין", וראה עוד אריכות ב"חזון איש" מנחות
ל ז.

וראה עוד ב"טהרת הקודש" מה שכתב
בביאור קושיית התוספות.

ב. הקשה ב"קרן אורה": לפי דעת חכמים
שהיה מודד לחביתי כהן גדול, במידת לוג
ובמידת חצי לוג, כמבואר לעיל בעמוד א "חצי
לוג היתה שם ואפשר לשער בחצי לוג", אם כן
למה לא אמרה הגמרא אף על חצי לוג שהיא
נמשחה בשביל חביתי כהן גדול! ? והוסיף
שדוחק לומר, דרבי כרבי שמעון סבירא ליה.

7. תוספת ביאור:

א. כתיב [שמות ל]: והקטיר עליו אהרן
קטורת סמים בבוקר בבוקר בהיטיבו את הנרות
יקטירנה. ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים
יקטירנה ...

דעת רש"י ועוד ראשונים היא: בין הערבים
היה מדליק את הנרות, בשמן שיש בו כדי לדלוק
מערב עד בוקר, וזה הוא שאמרה תורה
"בהעלות אהרן את הנרות", ואילו בבוקר לא

היה מדליק רק "בהיטיבו את הנרות", והיינו, שהיה מדשן את הפתילות שנשרפו בלילה, וכל זה כהכנה להדלקת הערב.

ב. זו שאמרו כאן "נר שכבה נידשן השמן ונידשן הפתילה", היינו שכבה באמצע הלילה קודם זמנו; ולשון הגמרא פירושו רבינו גרשום ובפירושו המיוחס לרש"י:

האי "נדשן השמן" לאו דוקא, אלא הכי קאמר: כשם שהפתילה שכבתה אין לה תקנה שהרי היא כדשן, כך השמן שנשאר בנר הרי הוא כדשן ואין לו תקנה, הואיל ונדשנה הפתילה נדשן השמן; ו"מטיבה" היינו, שמשליך כל מה שבנר לחורץ, ונותן בה שמן ופתילה אחרת, ומדליקה; וברש"י מכתב יד פירוש: נדשן השמן: כלומר, נתמלא שמנו מדשן הפתילה, ואינו יכול להדליקו עד שמדשנו.

ג. בחידושי מרן רי"ז הלוי [תמידין ומוספין עמוד 80] הביא משו"ת הרשב"א — סימן עט ושט — שתמה: הרי לא מצינו הטבה בלילה, וכי מפני שכבתה תוך זמנה מחליף שמן יותר על חברותיה [כוונתו, לפי מה דמסקינן, שנותן חצי לוג שמן שלם].

וביאר הגרי"ז את שיטת רש"י: שני דינים נפרדים יש, האחד: "הטבת הנרות" שהוא ניקוי הנרות והכנתם להדלקה, ויסוד הדין בזה הוא בנרות; ועוד יש דין "דישון המנורה" שהוא דין בדשן עצמו, וכעין דשן של מזבח החיצון דאיכא חלות מצוה של הרמה והוצאה בדשן עצמו, [ראה שם מקור לשני דינים אלו מן הכתובים], וזהו יסוד הדין בנר שכבה שנפסל כולו להדלקה, דכיון דמצות דישון המנורה הוא חלות דין בגופו של הדשן עצמו שטעון דישון והנחה אצל המזבח, וכן עצם השם דשן הוא חלות דין ושם בעצם החפצא, על כן, כל שכבה חל על כולו שם דשן, וחלה בו מצות דישון והנחה אצל המזבח, וזה פוסלו מהדלקה; ולפי זה מבואר דעת רש"י, כי אף שמצות הטבת הנרות נאמרה

רק בבוקר וכקושיית הרשב"א, כל זה הוא רק לענין מצות ההטבה שמתקיימת בהנרות, אבל בדין השני שיש בדישון — הנאמר על הדשן עצמו — לא נאמר הזמן של בוקר, וגם אין לזה זמן קבוע כלל; ראה שם ביתר אריכות; ויש להעיר שמרבינו גרשום והפירוש המיוחס לרש"י, וגם מרש"י בכתב יד נראה, שעיקר חידושו של רבי יוחנן לא היה על הפתילה, ופשיטא שצריך להחליף את הפתילה, ועיקר החידוש הוא בשמן, וצריך תלמוד].

ד. כתב הרמב"ם [תמידין ומוספין ג י]: דישון המנורה והטבת הנרות בבוקר ובין הערבים מצות עשה, שנאמר "יערוך אותו אהרן ובניו ... וכמה שמן הוא נותן לכל נר חצי לוג, שנאמר "מערב עד בוקר" תן לו כמידה שיהא דולק מערב עד בוקר ... מה הוא דישון המנורה, כל נר שכבה מסיר הפתילה וכל השמן שבנר, ומקנחו ונותן בו פתילה אחרת ושמן אחר במידה שהוא חצי לוג, וזה שהסיר משליכו במקום הדשן אצל המזבח עם דישון המזבח הפנימי והחיצון, ומדליק נר שכבה, והדלקת הנרות היא הטבתם, ונר שמצאו שלא ככה מתקנו.

וכתב שם ה"כסף משנה על מה שכתב הרמב"ם "והדלקת הנרות היא הטבתם": דעת רבינו, שגם בבוקר מדליק הנרות, דכי כתיב "בבוקר בבוקר בהטיבו את הנרות" פירוש "בהטיבו" בהדליקו, והאחרונים חולקים עליו ואומרים, שאין הדלקת הנרות אלא בין הערבים, ופירוש "בהטיבו" אינו הדלקה אלא תיקון הפתילות, וכל זה תמצא באורך בתשובת הרשב"א סימן שט ועט, ומדברי רש"י בפירוש התורה, נראה, שדעתו כדעת האחרונים, וכן נראה שהוא דעת הראב"ד ... וכן דעת אונקלוס; וראה עוד ב"חידושי רבינו חיים הלוי" [סוף הלכות ביאת מקדש] מה שביאר בדעת הרמב"ם. עוד מתבאר מדברי הרמב"ם — כפי שביארו בשיטתו — שמימרא זו של רבי יוחנן, אינה

אלו שני תלמידי חכמים שמחדדין זה את זה בהלכה.

איתמר נמי, אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן, ואמר רבי אבהו אמר רבי אבהו אמר רבי:

נר שכבתה, נידשן השמן נידשנה הפתילה; כיצד עושה: מטיבה ונותן בה שמן כמדה ראשונה ומדליקה.

אמר רב הונא בריה דרב יהודה אמר רב ששית:

כתיב גבי מנורה [שמות כה]: "ועשית מנורת זהב טהור, מקשה תיעשה המנורה ירכה וקנה גביעיה כפתוריה ופרחיה ממנה יהיו ... כפתוריהם וקנותם ממנה היו, כולה מקשה אחת זהב טהור. ועשית את נרותיה שבעה, ומלקחיה ומחתותיה זהב טהור. כבר זהב טהור יעשה אותה את כל הכלים האלה."

נר [כלומר, כל הנרות] שבמנורה של מקדש,

היינו כשיעור השמן שהשליך נותן בה מחדש.⁽⁸⁾

אמר פשט רבי ירמיה את ספיקו של רבי זירא:

פשיטא, דכמדה ראשונה הוא נותן בה, דאי כמדה שחפרה, מנא ידעינן מאי חימר, מנין נדע כמה השליך?!

וכי תימא דמשער ליה, יתן במידה את השמן שנותר, וכפי אותה מידה ימלא את הנר, והרי אם כן וכי "שבע מדות של לח היו במקדש" בלבד?! והרי נפיש להו מדות טובא [נמצא שצריך הוא למידות רבות משבע] כדי לשער בהם את מידת השמן שנותרה בנר.

קרי עליה רבי זירא על רבי ירמיה את הפסוק "והדרך [והידודך] צלח רכב על דבר אמת, וענה צדק", כלומר, מחודד אתה, וכדרשינן בשבת סג ב "והדרך צלח רכב"

השיטות בזה — שקולים, עד אשר יאיר לנו מאיר, ויורינו נוראות, כדקרי עליה מקרא "והדרך ...", וכמפורש בהמשך הכתוב "ותורך נוראות בימיך", כי המנורה בדרום [ימין].

8. הנה לשיטת רש"י — שהנידון הוא בנר שכבה באמצע מצותו שהיא מערב עד בוקר, וכמובא בהערה לעיל — מבואר היטב צד זה של הגמרא, כי מאחר שעיקר מצות ההדלקה היא מערב עד בוקר, ודי לו בשיעור שמן שחסר, אם כן מסתבר באמת לומר שלא יתן שמן אלא כפי מה שהשליך ממנה.

אך לשיטת הרמב"ם שהנידון הוא בנר שכבה בבוקר, ומשום שיש מצות הדלקה בבוקר כמו בערב, אם כן קשה: מה סברא היא שלא יתן

עוסקת בנר שכבה באמצע הלילה [כדעת רבינו גרשום ורש"י], אלא בנר שכבה בבוקר, שאותו נר שכבה בבוקר יש עליו מצות דישון ומצות הדלקה בבוקר, ואילו נר שלא כבה אינו מדשנו ואינו מדליקו אלא מתקנו, וכמו שכתב הרמב"ם.

ה. לרשב"א בתשובה שם, שיטה שלישית בביאור דברי רבי יוחנן, הובאו דבריו בקצרה ב"מנחת חינוך" [צח יב], ולשיטתו, מימרא זו עוסקת בנר מערבי שהוא דולק תמיד ואפילו כבה הנר בבוקר; ואילו שאר הנרות אם כבו אפילו בלילה אין צריך לחזור ולהדליקם; וב"חזון איש" מנחות ל ז השיג עליו, דאפילו להרשב"א צריך לחזור ולהדליקה, אלא שלשיטתו מדליק באותו שמן ובאותה פתילה.

וב"קרבן אורה" כתב כאן: והדברים —

כיצד עושה בכל בוקר את ההטבה, מסלקן לנרות ומניחן באוהל, [מסלק את הנרות מן המנורה, ומניחם בבית המקדש], ומקנחן לנרות בספוג, ונותן בהן שמן ומדליקן, הרי מפורש שלא היו מקשה אחת עם המנורה, וההטבה לא היתה נעשית בדרך של כיפוף!?(9)

ומשינין: הוא רב ששת דאמר כי האי תנא, דתניא:

הכמים אומרים: לא היו מזיזין אותה ממקומה, כלומר, לא היו מזיזים את הנרות ממקומם על המנורה בשעת הטבה, ומשום שמקשה אחת היו.

ומקשינן: הרי אדרבה מכלל דאי בעיא ליה לאוזוזה מצי מזיזי לה [אם היה רוצה להזיזם ממקומם היה יכול], ואם כן אין זה כדברי רב ששת הסובר: מקשה אחת היו.(10)

אלא אימא: לא היתה זה ממקומה, כי אינו

של פרקים הוה, כלומר, מקשה אחת היו הנרות עם המנורה, אלא שהיו עשויים באופן שיכול לכופפם.

וטעמו, כי סבר רב ששת:

כי כתיב גבי מנורה: "כבר" [ככר זהב טהור יעשה אותה] ו"מקשה" [כולה מקשה אחת זהב טהור] אמנורה וגם על נרותיה כתיב, ואם כן חתיכת זהב אחת היו הנרות עם המנורה, ואינו יכול לסלק את הנרות מן המנורה —

וכיון דמיבעיא המנורה הטבה בכל בוקר, דהיינו להוציא ממנה את הפתילה השרופה, ולנקותה —

אי לאו דפרקים הוי, לא הוי מתטייבא ליה [מאחר שצריכה היא הטבה, בהכרח שהיו עשויים הנרות באופן שיכול לכופפם, אם לא כן אינו יכול לעשות הטבה כראוי].

מיתבי מברייתא ששינו בה:

דאמר בחגיגה סוף פרק שלישי, דאף במנורה בעינן "תמיד", שלא יהיה ההיכל שעה אחת בלא מנורה!?

וצריך לומר, דזה דשבעת נרותיה מעכבין, היינו רק שאם נאבד אחד מהם נפסלת המנורה, אבל כשישנם, אף כשאינן במנורה, מכל מקום שייכים אליה, ואינה נפסלת בשביל זה; וראה עוד שם.

10. קושיית הגמרא נתבארה על פי הפירוש המיוחס לרש"י, שכתב: רב הונא דאמר כי האי תנא ... דמחוכרים היו במנורה. מצי לאוזוזה: אם כן לא הוי מקשה; והיינו שהגמרא מקשה על הסייעתא, כי אדרבה משמע שלא היתה מקשה אחת.

בה שמן אלא כשיעור מה שחסרה, והרי סתם נרות כבים עד הבוקר, ובאלו ודאי שהוא נותן שמן כשיעור הנצרך לדלוק מבוקר עד ערב, וכי מפני שנו זה כבה כשהיה בו שמן יגרע חלקו, שאינו צריך ליתן בו שמן אלא כשיעור מה שהשליך ממנה!?! וראה מה שכתב בביאור שיטת הרמב"ם בזה ב"שלמי יוסף" סימן קכד.

9. נתקשה ב"מקדש דוד" סימן ב אות ד: למאן דאמר שהיה מסלק הנרות מן המנורה בשעת הטבה, אם כן אותה שעה המנורה פסולה, דהא שבעת נרותיה מעכבין זה את זה [כדלעיל כח א], וכיון דבעינן שיהא נר מערבי דולק תמיד, אם כן אותה שעה דלאו שם מנורה עליה, נמצא שאינו דולק במנורה; ועוד איכא למאן

יכול להזיזה שמקשה אחת היתה.

ומאן חכמים, מי הם החכמים הסוברים שהנרות היו מקשה אחת עם המנורה? **רבי אלעזר בר צדוק הוא**, **דתניא**: **רבי אלעזר ברבי צדוק אומר**:

כמין טם של זהב היה לה על גבה, כיסוי של זהב היה לכל נר ונר שהיה עשוי כמין ספינה קטנה —

וכשהוא מטיבה, דוחקו לטס כלפי פיה, [של הנר שהוא מקום הפתילה] והנר מתגלה, והוא מכופף את הנר כלפי מטה.

וכשהוא נותן בה שמן, דוחקו לטס כלפי ראשה [כלפי המקום שהנר מתחבר למנורה], ובנקב שבטס הוא נותן את השמן.⁽¹¹⁾

ומחלוקת תנאים זו אם הנרות היו מקשה אחת עם המנורה, היא **בפלוגתא דהני תנאי** שאף הם נחלקו בה, **דתניא**:

מנורה ונרותיה באות מן הככר והיו מקשה אחת, **ואין מלקחיה ומחתותיה מן הככר**.

רבי נחמיה אומר:

מנורה היתה באה מן הככר, ולא נרותיה ומלקחיה ומחתותיה **באות מן הככר**.⁽¹²⁾

הרי שנחלקו אם נרותיה באות מן הככר והיו מקשה אחת עם המנורה, או לא.

ומפרשין: **במאי קמיפלגי** התנאים שנחלקו בנרות אם הם מקשה אחת עם המנורה? **בהאי קרא**, **דתניא**:

כתיב: **"ככר זהב טהור יעשה אותה"**, למדנו **למנורה שבאה מן הככר** —

מנין לרבות אף את נרותיה שיבואו מן הככר ויהיו מקשה אחת אתה, **תלמוד לומר** **"ככר זהב טהור יעשה אותה את כל הכלים האלה"**.

יכול שאני מרבה אף את מלקחיה ומחתותיה שיבואו מן הככר —

תלמוד לומר **"ככר זהב טהור יעשה אותה"**, ומשמע: אותה ולא כלים.

דברי רבי נחמיה.

ועד שלא סיימה הגמרא להביא את כל הברייתא ומחלוקת התנאים שבה בנרות אם

11. בפשוטו אינו מובן, איך מוכרח מלשון הברייתא שהיה מכופף את הנר; וב"ד בנימין" צידד לומר, שעל ידי הדחיקה והזקיפה היה מכופף ומיישר.

12. מבואר מסוגייתנו, שלכולי עלמא אין המלקחים והמחתות מכלל הככר ומכלל המקשה; מיהו בברייתא דמלאכת המשכן פרק ט הובא ברמב"ן על התורה פרשת תרומה, מבואר, שגם המלקחים והמחתות מכלל המקשה, ומבואר שם, שהמלקחים והמחתות אינם כלים

אך מרש"י בכתב יד נראה שהוא מפרש אחרת, וז"ל: מצי מזיז לה: בתמיה, ואי הוה מצי מזיז לה אמאי לא הוה מזיז לה לקנחה יפה יפה; וכוונתו נראה כמו שכתבו בתוספות [כפי שפירש דבריהם ב"טהרת הקודש", ראה עוד שם], שהוכחת הגמרא בנויה על קושיא זו: אם כוונת חכמים היא כפשוטה שיכול להזיזם, אם כן למה באמת לא יזיזם ממקומם, ובהכרח שכוונת דברי חכמים היא, שאינו יכול להזיזם ממקומם, ומשום שמקשה אחת היו.

היו מקשה אחת עם המנורה, מקשה הגמרא: **קשיא דרבי נחמיה** בכרייתא הראשונה שהוא סובר: אף נרותיה אינן באות מן הככר, **אדרבי נחמיה** בכרייתא השניה שהוא סובר: נרותיה באות מן הככר!?

ומשנינן: **תרי תנאי ואלובא דרבי נחמיה**, שתי שיטות תנאים הן בדעת רבי נחמיה.

כאן שבה הגמרא להמשך הכרייתא:

רבי יהושע בן קרחה אומר:

מנורה באה מן הככר, ואין מלקחיה ומחתותיה ואף לא נרותיה באות מן הככר, שהרי נאמר "אותה", [וכדעת רבי נחמיה שבכרייתא הראשונה].

ואלא מה אני מקיים "ככר זהב טהור יעשה אותה את כל הכלים האלה", ללמד: **שהיו כולם של זהב**, אך לא מן הככר.

הרי מצינו תנאים שנחלקו אף הם בנרות אם מקשה אחת היו עם המנורה.⁽¹³⁾

ומקשינן על רבי יהושע בן קרחה, שפירש את הכתוב לענין עשיית הכלים מזהב ולא לענין ככר ומקשה:

והרי **זהב כהדיא כתיב בו**, דהא כתיב "ועשית את נרותיה שבעה, והעלה את נרותיה והאיר על עבר פניה, ומלקחיה ומחתותיה זהב טהור", הרי מפורש בנרות וכלים שהיו זהב, ולמה לן לרבווי את אלו מ"את כל הכלים האלה"!⁽¹⁴⁾

ומשנינן: **לא נצרכה "את כל הכלים האלה" אלא ללמד לפי נרות** — הוא המקום שהפתילה דולקת שם — שאף הוא יהיה של זהב טהור; שאם לא חידש לנו הכתוב כן, **סלקא דעתך אמינא:**

הואיל ופי נרות אשחורי משחר [היות ובאותו מקום הזהב משחיר מאש הפתילה], אם כן נאמר: **חתורה חפה על ממונן של ישראל**,⁽¹⁵⁾

ולכן **ליעבד את פי הנרות מזהב כל דהו** [כל טז-א שהוא, שאינו מזוקק].⁽¹⁾

קא משמע לן הכתוב "ככר זהב טהור ... את

נפרדים, ראה ברמב"ן שם, [וזה הוא דלא כפירוש רש"י בחומש בענין מלקחיה ומחתותיה, שלפירושו הם ודאי כלים נפרדים]; "יד בנימין", וראה עוד שם.

13. **נתקשה ב"שפת אמת"**: משמע דפשיטא ליה להגמרא, דאי בא מן הככר בא נמי מקשה, דהא מסיק עלה "כתנאי"; וקצת קשה מנא לן הא, הלא הוי סלקא דעתין דגם מלקחיה ומחתותיה באין מן הככר לולי המיעוט ד"אותה", והני ודאי לא שייך בהו מקשה, אם כן עתה דממעטינן "אותה", ואילו נרות מרבינן

14. צריך לפרש, מדכתיב "ומלקחיה ומחתותיה זהב טהור", הרי וי"ו מוסיף על ענין ראשון, ולמדנו גם לנרות שהם זהב טהור.

15. כדלעיל פו ב, ראה בהערה שם.

1. **כתב ב"שפת אמת"**: משמע מכאן, דכשהיה משחיר הרבה, צריכין לעשות מנורה חדשה